

מראי מקומות לסוגיות הנלמדות

פרשת ויגש בבא מציעא מג. - מז:

מג. מותרין ישתמש בהן.

לשלם, אע"ג דעדיין אין להם כלום, מ"מ כיון דלשימכרנו יהיה להם שכר, א"כ מהשתא הוו עלייהו שומר שכר.

מג. הוא הדין אע"ג דלא הוציא וכו'.

כ' בח' המיוחסים להריטב"א, קשיא לן דרב הונא אדרב הונא, דהכא מסיק רב הונא, אע"ג דלא הוציא מעל הגזבר, אלמא דהוי שאלה אע"ג דלא נשתמש בו השואל, וחזינן לרב הונא בפ' השואל [לקמן צט.], השואל קרדום מחבירו ובקע בו קנאו, לא בקע בו לא קנאו, ומסיק התם דלענין חזרה קאמור, דבקע בו אינו יכול לחזור בו המשאיל, ומשמע דאי לא בקע בו לא הויא השאלה כלום, ולא מעל עד שיבקע כדאיתא התם. ואיכא למימר דשאני שאלה דהדרא בעינא מהלואה דלא הדרא בעינא, דהכא מעות ניהו, ובכה"ג מודה רב הונא אע"ג דלא נשתמש בהן מעל הגזבר, דכיון דשרו ליה להשתמש הויא הלואה, ולא מצי הדר ביה גזבר, והו"ל כמאן דאמור השתמש כיון דתו לא מצי הדר ביה.

וכ"כ הרמב"ן, ומסיים בה וז"ל, ואפשר שאם חזר בעה"ב ואמר לשולחני איני רוצה שתוציאם, תנם לי בעינים, נותן לו מעות אחרים ואין בזה איסור, שע"מ להוציאם נתן לו ומלוה ניהו, ואם קידש בהם אשה אינה מקודשת, דלא ברשות בעלים קיימי לחזרה וה"ה לאונסין כמלוה גמורה לדעתיה דרבה.

ועיין בפנ"י שהקשה כקושית הראשונים מסברא דנפשיה, וכ' בתו"ד דליכא למימר דהכא הוי כהלואה לענין דלא מצי למהדר ביה, דדוקא במלוה גמורה שייך לומר כן, אבל הכא, הא אדעתא דהכי הפקידם שיוכל לתבעם מתי שירצה. [וכבר הרגיש בזה הרמב"ן, וכ' דנותן לו מעות אחרים. ודלא כמלוה גמורה דעלמא דלכאו' א"א לו לתבעם כלל, אפי' הם בעין, דאין חייב הלואה ליתן לו לא אלו ולא אחרים עד זמן הפרעון].

מג. ב"ש אומרים ילקה בחסר וביתר.

ופירש"י אם הוזלה ישלם כמו שהיתה בשעת השליחות יד, ואם נתייקרה ואח"כ הוציאה, ישלם כשעת הוצאה, וכ"כ תוס' לקמן [מג: בד"ה ר"ע] גם למסקנא, דב"ש איירי גם ביוקרא וזולא, ובהא לא פליגי ב"ה. והו"ד בתו"ט. וכ' ע"ז הגרע"א בתוספותיו וז"ל, מבואר בסוגיא דדין שולח יד דהכא לענין יוקרא וזולא כמו גזלן דעלמא, דבהוקרה ואתבר ממילא משלם רק כשעת הגזילה. ואם תבריה בידיים משלם כדהשתא ביוקר מדין מזיק וכו', משמע דבממילא אף בפשיעה משלם רק כשעת שליחות יד. [וקשה] דאף דגזלן דעלמא דין הוא דלא לשלם כשעת פשיעה, דלא נתחייב מעולם מדין שמירה רק מדין גזלן, משו"ה חייב רק על שעת גזילה, משא"כ הכא בשומר ששלח יד, דכבר חל עליו חיוב שומרים, ונימא

כ' המאירי, חכמי פרובינשא"ה כתבו שלא נאמרו דברים אלו אלא במטבע היוצא, אבל חתיכות כסף או מטבע של זהב שאדם צריך להחליפו קודם שיוציאנו, אפי' מותרין לא ישתמש, ודאי כל כיו"ב קפיד הוא בעה"ב בכך. והדברים נראין. [ובפרוטות של נחושת דמבואר לקמן [מד:]] דאיכא אתרא דסגיי ואינהו חריפי טפי מכספא, ואיכא דוכתא דלא סגיי בה, יל"ע היכא דהמפקיד ממקום שמנהגו כך והנפקד במקום שמנהגו להיפך, היכי דיינינן ליה].

מג. רב מרי אמר בקשר משונה, איכא דאמרי בעי רב מרי קשר משונה מאי, תיקו.

הרי"ף הביא כל הסוגיא, ומסיק הלכך לא ישתמש בהן. וכ"ה בפיר"ח. וכ' בנימוק"י, האי תיקו הוא תיקו דאיסורא ולחומרא, ולפיכך לא ישתמש בהם היכא דאיכא קשר משונה, וכ"כ הרי"ף ז"ל. עכ"ל. [ופשיטא ליה דקיי"ל כאיכא דאמרי. ויל"ע היכא דנגנבו אי מחייבינן ליה מספיקא, דדילמא לא קפיד בעה"ב ודינן כמותרין, או שמא כיון דמספיקא לא ישתמש, שוב אין דעתו אלא לשמירה בלבד].

מג. ורב נחמן אמר נאנסו לא.

כ' הרי"ף, והני מילי היכא דאבדו ועדיין לא אשתמש בהו, אבל אי אשתמש בהו, הוו להו הלואה גביה וקמו ליה ברשותיה, ואי איתניסו ליה חייב, ובהא אפי' ר"נ מודה, וכ"כ רבינו האי גאון זצ"ל. וכ' ע"ז הרא"ש [בס"י כ"ו], וצריך פי' לדבריו, מה הוצרך להשמיענו להביא ראיה מן הגאון שאם נשתמש בהן שחייב באחריותן. [אלא] בעי למימר אחר שנשתמש בהן והחזירם למקומם, דמדינא לא בעי דעת בעלים אפי' לר"ע, כיון שברשות שלח בהן יד, אפ"ה חייב באחריותן הואיל וכבר נהנה מהן ועוד מצפה ליהנות אם תזדמן לו סחורה. וסברא נכונה היא.

ועיין בנתי"מ [ס"י רצ"ב סק"י] דלא הוצרך הרא"ש ליתן טעם זה כשכבר הוציא המעות, דודאי בכה"ג לא נעשה פרעון עד שיהיה נקנה להמלוה, ולא דמי לשואל שמחזיר הדבר בעיניה להמשאיל, רק הוצרך הרא"ש לטעם זה לומר דאפי' לא הוציא רק פרוטה, דנתחייב בכלו, דכיון דהתחיל להשתמש בו, החזיק בו להשתמש כשלו, ולזה הוצרך הרא"ש ליתן טעם מה דלא מהני החזרה בלא דעת הבעלים אף דהמעות עדיין בעין ולא הוציא רק הפרוטה.

מג. בההיא הנאה דאי מתרמי ליה זבינא וכו' הוי עלייהו שומר שכר.

כ' בתור"פ, מכאן נראה דאותן בנ"א שהם מוכרין כסות, ויש להם דבר קצוב שיש לו פשוט מן הליטרא, אם נגנבו המלבושים מתחת ידם חייבם

דמשלם כדהשתא בשעת פשיעה ביוקר כדין שומר. צ"ל כיון שנעשה גזלן, פקע ממנו חיוב השמירה וחייב רק מדין גזלן.

והגראמ"ה לקמן [מג: ע"ד תוד"ה לימא] כ', לענ"ד נראה דבשומר אפי' איתבר ממילא משלם כי השתא מכח שמירתו, דפשיעה דידיה, או גניבה ואבידה בשומר שטר, כתברא בידיה דגזלן דמי. וא"ל [ואיכא למימר] עוד, דאף באונסין חייב בשמירתו דלא נפטר אונס רק בלא שלח יד.

מג. ר"ע אומר כשעת התביעה.

כ' בשיטמ"ק בשם הראב"ד, ואני תמה למה לא אומר כשעת העמדה בדין, כמו שאמרו בכל מקום. ונראה לי כי שעת העמדה בדין האמורה בכל מקום הוא שעת גמר דין, והכא משמע משעת תביעה, מדכתיב ביום אשמתו ולא כתב באשמתו, ש"מ להרחיב לו את הזמן. [א"ה, לכאן כוונתו לפרש עד שיתבענו אחר שנגמר דינו]. וז"ל ח"י הריטב"א החדשים במתני', ויום אשמתו היינו יום שעמד בדין וחייבוהו ב"ד לשלם.

מג. ההיא שעתא דקא שתי לה או דקא תבר לה, קא גזל מיניה וכו'.

כ' בשיטמ"ק בשם הראב"ד, דכיון דכ"י איתיה הדרא בעינה ושויא ליה ארבעה זוזי, מעיקרא גזל מיניה חד זוזא, והשתא קא גזל תלתא זוזי יתירי, הילכך כשעת הגזילה קרינן ביה. [ויל"ע לפ"ז היכא ששתה חציה בשעת היקור].

מג. איתבר ממילא משלם זוזא, מ"ט השתא לא עביד לה ולא מידי וכו'.

הקשה הרמב"ן, כיון דאמרי דכ"י איתא הדרא בעינה, ורחמנא חייביה לגזלן באונסין, אמאי לא מיחייב באונסין דהשתא, וכדאמרינן נמי בעלמא [סנהדרין עב]. דאוקמינהו רחמנא ברשותיה לענין אונסין, לענין מיקנא מי אוקמינהו ברשותיה, והלכך כי אייקר ודאי ברשותיה דמריה אייקר, ותברא דממילא נמי איהו מחייב עלה, דהא חייב באונסין כשואל, אטו שואל כה"ג מי לא משלם ד'. וי"ל דשאני שואל דמשעת משיכה מחייב במזונותיה, ולא מחייב באונסין עד שעת שבורה ומתה, וברשותא דמרה היא למכירה וק"ו להקדש, אבל גזילה כיון דמשעת משיכה מחייב באונסיה, ונפקא נמי מרשות בעלים להקדש, לא מחייבין ליה באונסיה אלא [משעת משיכה]. דשעת משיכה דגזלה כשעת שבורה ומתה דשאלה, לההיא [אצ"ל דההיא] שעתא חייל עלה חיוב, [ובחי' הריטב"א החדשים מסיים בה, והא פשיטא, ולא אתא רבא לאשמועינן אלא דינא דתברא או שתייה, [דסד"א כיון דאוקמה רחמנא ברשותיה לענין אונסין, אף למקנא ממש אוקמה ברשותיה, וכי אייקר ברשות גזלן אייקר, קמ"ל. ל' הרשב"א לקמן מג: בד"ה אלא פשיטא], וכדמוכח לקמן. וכ"כ תוס' לקמן [מג: בד"ה לימא] דפשיטא להמקשה שם דלא פליגי ב"ש בהא וכ"כ שא"ר שם].

מג: ר"ע אומר כשעת התביעה וכו', מ"ט דאמר קרא לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו וכו'.

כ' הרי"ף, כלומר, אם גזל רחל שאינה טעונה ונטענה אצלו וגזזה, ואח"כ תבעו בב"ד, גזלה חוזרת בעיניה ואינו משלם לא את גיזותיה ולא את ולדותיה, אבל אם בשעה שתבעו בב"ד היתה טעונה, ואפי' שקדם וגזזה לאחר תביעה או שילדה, משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה. וביאר בחי' הריטב"א החדשים לעיל במתני', דר"ע ס"ל דשינוי קונה, אלא דאזיל בתר שעת העמדה בדין, והו"ל שעת תביעה לר"ע כשעת השבה לבית הלל, דמשעת תביעה קמה לה ברשות בעלים.

ושיטת בעל המאור איפכא, דאינו נעשה גזלן לקנות שבח הגזילה שהם גיזותיה וולדותיה משעת שליחות עד שעת תביעה בב"ד, [דמשעת תביעה קנייה לגזלה ברשותיה. ל' הריטב"א בשמן], דדריש "יתננו ביום אשמתו" כדדרשינן "השיב את הגזלה אשר גזל" יחזיר כעין שגזל, ה"נ יתננו כעין יום אשמתו, הילכך מה שגזז ומה שילדה משעה ששלח בה יד קודם תביעה, הרי הוא לבעלים, ומה שגזז ומה שילדה לאחר שתבעו בב"ד, הרי הם שלו. [ועיין בדברי הריטב"א כאן שכ' דפי' רש"י עולה כהרז"ה]. ותרווייהו פירושי דלא כתוס' שכ' דר"ע לא איירי בגיזות.

מג: ולאפוקי מדר' ישמעאל דאמר לא בעינן דעת בעלים.

כ' בחי' המיוחסים להריטב"א, קשיא לן דר' יוחנן אדר' יוחנן, דהכא אמר הלכה כר"ע דבעינן דעת בעלים, והתם בהגוזל זוטא [קית]. חזינן דא"ר יוחנן דשלא לדעת אפי' מנין אינו צריך, אלמא לא בעינן דעת בעלים. ופי' הרב אלפסי ז"ל וכו' דהתם איירי בגנב שגנב מרשות בעלים, דבכה"ג אפי' מנין לא צריך, אבל בשומר שגנב מרשות עצמו, כי הכא שהנפקד שלח בה יד במה שהפקידו, ס"ל כר"ע דצריך דעת בעלים. וקשיא לן להאי פירוקא, דהא בסוגיא דשמעתין בפ' הגוזל משמע דטפי בעינן דעת בעלים בשומר שגנב מרשות בעלים משומר שגנב מרשותו, דהא"ר זביד משמיה דרבא התם בשומר שגנב מרשות בעלים כו"ע לא פליגי כדרב חסדא דבעינן דעת בעלים, ובשומר שגנב מרשותו פליגי וכו'.

ולא קשיא מידי, דכי אמרינן ומחמרינן התם בשומר שגנב מרשות בעלים יותר מבשומר שגנב מרשותו, היינו בבעלי חיים, ומטעמא דמפרש רב חסדא התם, משם דאניקטה נגרי ברייתא ובעלים לא ידעי ולא נטרי לה, אבל כשגנב מרשותו הא לא אניקטה נגרי ברייתא, ואפי' אנקטה, איהו גופיה ידע ומנטר לה, ופליגי עליה, ובדבר שאין בו רוח חיים הוא בהיפך, דהיכא דגנב מרשות בעלים והחזיר לבית בעלים, אפי' מנין לא צריך, אבל כשגנב מרשות עצמו, לא מיקרי חזרה עד שידעו הבעלים.

מג: החושב לשלוח יד בפקדון, ב"ש אומרים חייב.

כ' הרמב"ן, ליכא למיגמר מינה דשליחות יד א"צ חסרון, דמתני' בשחשב לחסר ולא חיסר, וב"ש משוו מחשבה כמעשה, אבל שליחות יד בלא חסרון שלא חשב לחסר ולא חיסר, לעולם אימא לך פטור.

כ' הרש"ש לר' ישמעאל דלא בעינן דעת בעלים ודי שיחזיר למקום שגנב, א"כ כ"ש כשלא לקחה ממקומה. וצ"ל דמירי דבשעה שנאנסה היה עדיין עומד במחשבתו זאת ולכן לא הוי חזרה. [א"ה, אולי י"ל, דכשחשב ליקח ע"מ שלא להחזיר, הוי מחשבתו כמעשה, [כמש"כ הרמב"ן], וא"כ אפי' אם נמלך אח"כ, אולי לא נתחדש שמחשבתו זאת ג"כ כמעשה. ויל"ע]. אך הא דהגביהה ונטל וכו', דמשמע אפי' החזירה למקומה, דומיא דהטה שלא זזה ממקומה, קשיא. ואולי משו"ה קאמר שמואל [מד]. לא נטל נטל ממש אלא כיון שהגביה ליטול, דאיכא למימר דבשעה שנאנסה לא חזר ממחשבתו.

מג: ברש"י ד"ה החושב. אמר בפני עדים וכו'.

כ' הרש"ש, לא ידעתי למאי מצריך עדים, דנראה פשוט דאפי' הודה מעצמו שאמר לשלוח יד, יתחייב לב"ש. [א"ה, עיין בדברי הריטב"א, הו"ד לקמן ע"ד תוס'], ודוחק לומר משום דסיפא דקרא דעל כל דבר פשע דמיניה ילפי ב"ש, דכתיב אשר ירשיעון אלקים, דדרשינן פרט למרשיע את עצמו [ב"ק סד]: דנראה דלדרשה דב"ש וב"ה האי על כל דבר פשע שב על סיומא דקא דלעיל מיניה "אם לא שלח ידו" וגו', ומופסק מענין דלקמיה.

מג: בתוד"ה החושב. הך מחשבה הוי דיבור.

וכ"כ הרמב"ן ז"ל, באומר היא, דכתיב "דבר פשע", ולא במחשבת הלב, אלא כאדם שאומר אשלח יד בפקדון זה ולא עשה כן, שדעתו לעשות ולא עשה לפיכך נקרא חושב וכו'. ורש"י ז"ל פי' בשאמר או שחשב, ואע"ג דכתיב "דבר", מחשבה ודיבור שוין הן כל זמן שלא נעשה מעשה. וז"ל ח"י הריטב"א החדשים, לאו למימרא דחייב במחשבה גרידתא, דהא בגמ' נפק"ל לב"ש מדכתיב על כל דבר פשע, אלמא דיבור בעינן מיהת, והא דקרי לה מחשבה, משום דלא צריך לומר כן בפני עדים, אלא אפי' בינו לבינו, ושמעו עדים מעצמן מאחרי הכותל, או שהודה בדבר, ודמיה למאי דאמרינן [ברכות טו]. לא יברך אדם בהמ"ז בלבו, דלאו דוקא בלבו אלא שלא השמיע לאזניו.

מד. אמר לעבדו ולשלוחו מנין ת"ל וכו'.

קונה חתיכה של כסף. אבל המאירי כ', ענין זה אמור במטבע של זהב ושל כסף ולא בחתיכות. וכ"כ עוד לקמן בבבא דהנחושת קונה את הכסף. וכלל חתיכת כסף בחתיכת זהב בכלל סיפא דהמטלטלין קונין זה את זה.

מד. הכסף אינו קונה את הזהב.

הקשה הפנ"י, הא טעמא דמעות אינן קונות היינו מדרבנן, דקיי"ל כר' יוחנן דגזרו שמא יאמרו נשרפו חטיף בעליה, והקשו התוס' לעיל [מג. בד"ה מאין] דא"כ עכשיו נמי דמעות אינן קונות יאמרו לו המוכר נשרפו מעותיך בעליה, ותירצו דמעות לא יכול לומר נשרפו וכו', משום דקיי"ל דכספים אין להם שמירה אלא בקרקע, א"כ למה הכסף אינו קונה את הזהב, דנהי דטיבעא הוי, מ"מ הא לא שייך הכא הטעם שיאמרו לו נשרף הזהב בעליה, כיון דזהב נמי אין לו שמירה אלא בקרקע, ומאי איכפת לן אי הוי פירי לגבי כספא וכו', ועוד דבאמת לא שייך הכא לומר נשרף הזהב בעליה, כיון דלא ייחדן לו, ואף אי אמרינן דקונה הזהב, אפ"ה יהיו באחריות עד שיגיעו ליד חבירו. ומל' הסמ"ע [סי' ר"ג סק"ז] נראה דהא דמעות אינן קונות לא פלוג רבנן, אבל מסוגיא דגמ' לקמן משמע להדיא דהיכא דלא שייך טעמא דנשרפו חטיף לא תקנו. וצ"ע.

מד. הזהב קונה את הכסף וכו', הנחושת קונה את הכסף וכו'.

כ' הרא"ש [סוס"י א'], כ' התוס' דנחושת הוי טיבעא לגבי דהבא, והביאו ראייה מדהוה ס"ד דאפי' לגבי כספא הוי טיבעא, ואע"ג דדחי לה, מ"מ אכתי נשאר לו החשיבות [של] טיבעא נגד זהב. ויראה לי דפירא הוי לגבי דהבא, דנהי דאיהי לכספא חריפיה לבטל חשיבות הזהב ולשווייה פירא, שאני כספא דאיהו נמי חשיב, וגם חריף טפי דסגי בכל דוכתא, אבל נחושת דלא חשיב, אע"ג דסגי בכל אתרא, לא אהני ליה חריפותיה לבטל חשיבות הזהב, וכן משמע סידרא דמתני' דאחרון אחרון גריעא וחשיב פירא טפי מן הראשון, נחושת גריעיה מזהב, ומעות הרעות גריעיה מנחושת, ואסימון גרע ממעות הרעות שנסדקו. [ועדיין יוצאין בהוצאה אבל לא בהדיא. פ"ח אות ז'].

מד. אסימון קונה את המטבע.

כ' בחי' המיוחסים להריטב"א, כלומר אסימון של כסף קונה את המטבע של כסף, ואסימון של זהב קונה את המטבע של זהב, ולא של נחושת. [ובהגהות כור לזהב הקשה, למה לא יקנה אסימון של זהב מטבע של נחושת, הא מטבע של זהב קונה מטבע של נחושת כמש"כ רבינו לעיל, מכ"ש אסימון של זהב דקונה מטבע של נחושת]. ודוקא נקט אסימון שעומד הוא על הצורה [אצ"ל לצורה], אבל חתיכה של כסף בחתיכה של כסף, היינו חליפין בחליפין.

מד. מטלטלין קונין את המטבע.

כ' הנימוק"י, הסכימו האחרונים ז"ל, דהאי מטבע אי אפשר שיהא המטבע שאמרנו שהוא כספא, דא"כ פשיטא, השתא לגבי דהבא כספא הוי טיבעא, לגבי מטלטלין מבעיא, אלא ודאי האי מטבע זהב ונחושת קאמר, דאע"ג דהוי פירא לגבי כספא, לגבי מטלטלין הוי טיבעא וכו'. ונראה שכל אלו הוו טיבעא לגבי מטלטלי ופירי, מדתניא בתוספתא כל הנקנה קונה, והוא ברור שכל המטלטלין הם נקנין לגבי כל איזה מטבע שיהיה. [כלומר דרך המושא ומתן בכל מקום הוא, שיהו המטלטלין נמכרין בעד כל איזה מטבע שיהיה אצל הקונה, וא"כ יהיה פירושו, כל הנקנה, פירוש כל המטלטלין, הם קונים כל שאר המטבעות בתורת חליפין, הגהת הב"ח, יעו"ש שפי' התוספתא באופן אחר דלפ"ז ליכא ראייה]. א"כ משיכת המטבע אינה קונה אלא המטלטלין קונים. וכן דעת הרנב"ר ז"ל. [וכ"כ תוס' סוד"ה הנחושת].

ואפשר דהא דפירשו ז"ל גבי מטלטלין קונין את המטבע שהוא מטבע זהב ונחושת דוקא, ולא אמרו ממטבעות אחרות כלום, וכ"ש דחזינן לרבינו האי גאון ז"ל דלא חשיב מטבע כלל אפי' נחושת ודהבא, [עיין לקמן מה. בתוד"ה ושאינ], אע"ג שלא נראו דבריו ז"ל וכו', מ"מ אין ראוי לחלוק עמו

כ' המאירי, כתבו חכמי הדורות שאף אם צוה להם לשלוח יד ליטלה לצרכם חייב, שהרי נותנה, וכל הנותן של אחרים הרי הוא נוטל. [ומ"מ בעינן לשליחות ידיהו, דאל"כ אין כאן משיכה].

מד. מ"ט גירי דידיה הוא דאהנו לה.

כ' בחי' הריטב"א החדשים, פי' וחייב לשלם מדין מזיק שהוא חייב אע"פ שלא הגביה ולא משך. [ולכאו' ה"ה באיניש דעלמא שאינו שומר. וצ"ב בל' רש"י, שפתח בפשיעה [דמשמע דחיוב משום שומר, דאפי' לפי מש"כ הגרע"א במתני' דלעיל [מג.] דמשלח בה יד פקע חיוב שמירתו, הא הכא ליכא שליחות יד בשאר החבית], וסיים דמזיק בידיים הוא].

מד. שאני הכא דניחא ליה דתיהוי הא חבית כולה בסיס להא רביעית.

כ' בחי' הריטב"א החדשים, פירש"י דבעלמא שליחות יד צריכה חסרון, דכל כמה שלא חסרה אמרינן שלא גמר בדעתו לגזול ומהדר הדר ביה, אבל הכא אינה צריכה חסרון, ומה שלא נטל אינו מפני שלא גמר בדעתו לגזול, אלא לפי שהיין אינו משתמר אלא בכלי מלא הניחו שם, וכיון דכן הו"ל כאילו נטל כבר וחזר והניחו שם להשתמר, ונעשה עליו שואל וחייב על שאר החבית כדן שואל, דבכה"ג שואל שלא מדעת שואל הוי, דהא ליכא בהאי שאלה קפיידא לבעלים, נמצא דברביעית שחשב לשלוח בו יד חייב כדן גזלן מדין שליחות יד, ובשאר החבית אינו חייב מדין שליחות יד כדן גזלן, אלא כדן שואל. זה תורף פירש"י ז"ל. ונראה מדבריו ז"ל, שמגביה את הפקדון על דעת לשלוח יד במקצתו או ששלח יד במקצתו, אינו חייב אלא במה ששלח יד ולא בשאר הפקדון אע"פ שהוא גוף אחד, אא"כ מתחייב עליו מדין שואל.

והקשו עליו מההיא דרועה שנכנס לעיר ובא זאב וטרף, שהוא חייב לפי שהניח מקלו ותרמילו עליה ומשום שליחות יד [כדלעיל מא.], והתם לא משמע שנתכוון לשלוח יד בכל הפרה, אלא שישתמש בה, וחסר את קצתה בתשמישו. ותירצו דשאני התם שהוא דבר שאינו ראוי ליחלק, וכיון ששלח יד במקצתו נתחייב בכלו, משא"כ בחבית ובארנקי שראוי ליחלק. ומ"מ עדיין קשה לפירש"י ז"ל, דכיון דאמר לא נטל מטעם, משמע דכ"ש אם נטל ממנה רביעית שהוא חייב בדמי כולה, ואמאי דהא אין כאן שואל בשאר החבית, וליכא לפרושי כשנטל והחזירה שם, דהא לא משמע לישנא הכי. לכך פי' דה"ק, ניחא ליה דתיהוי האי חבית בסיס להא רביעית, והו"ל כאילו נטל וחסר, דשליחות יד צריכה חסרון, וכיון דשלח יד במקצתו נתחייב בכלו מדין שליחות יד. ודכוותה הא דבעי רב אשי גבי ארנקי.

וז"ל המאירי, ומ"מ אני תמוה שא"כ נטל את הדינר או את הרביעית יש לך לפטרו על מה שנשאר, הואיל ולא היה בלבו עליו כלל ושאיין צריך לו לשמור זה שלבו עליו, ונמצא זה שלא נטל עדיין חמור מאותו שנטל. ומ"מ לדעתנו כל שהגביה לשלוח יד בשוה פרוטה שבו נתחייב בכלו. וגדולי המפרשים הולכים בה לשיטה אחרת, והוא שכל שהגביה ע"מ לקנות קצת לא נתחייב אלא באחריות אותו קצת, וזה שאמרנו בכאן לא נטל מטעם, פירוש שהגביה ע"מ לקנות כולה, ונתחרט והעמיד מחשבתו על רביעית.

מד. הזהב קונה את הכסף.

עיין בחי' המיוחסים להריטב"א שכ' בשם רבו, דאפי' חתיכה של כסף בחתיכה של זהב, לעולם הזהב קונה את הכסף, לפי שהוא נקנה, לפי שבנ"א נוהגים שהכל קונים בכסף ומוכרין בכסף, שאדם שואל מחבירו בכמה זקוקים של כסף תתן לי זקוק של זהב, אין אומרים כמה זהב תתן לי בזה הכסף, ש"מ דודאי פירא הוי וכו', ולא צריכא לפרש הך מתני' בדינרין שהן מטבע, אלא במשמע הלשון של זהב היינו חתיכה של זהב

אלא בדבר שהוא ברור, אבל זה דאינו מטבע [כלומר שאר המטבעות וכגון אסימון ומעות הרעות, הגהת הב"ח], כ"ש דלא שייך למימר ביה חריף כלל, הלכך ודאי אין לו דין מטבע כלל אפי' לגבי מטלטלין.

מד. נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות, יכול לחזור בו.

כ' המאירי, ומו"מ כל שלא חזרו בהם והעמידו את ממכרם, קנאו לוקח משעה ראשונה, ואם הקדישו או נתנו או מכרו בין נתינת מעות למשיכה, לכשימשוך מיהא קנה הקדש או לוקח או מקבל מתנה, שהרי משעה ראשונה קנאו, ושלו הוא מקדיש או מוכר או נותן.

מד. בילדותיה מאי סבר וכו'.

כ' המהרש"ל, פירוש, ר"ש רצה לידע מן אביו אם חזר מדבריו הראשונים או שכחה היה מלפניו, ומאחר ששתק ולא ענהו דבר, ממילא חזר מדבריו הראשונים, ומשו"ה מסיק תלמודא בילדותיה מאי סבר וכו'. וז"ל חי' הריטב"א החדשים, פי' דקים לן שלא החליף משנתו מחמת שכחה, שהרי לא חזר בו עכשיו, אדרבה עמד בדברי זקנותו, ולא מסתברא דתיהוי תנאי, אלא שהיו שתי גרסאות וכתרי תנאי אליבא דר"מ, ובילדותו הכריע כגירסא זו ובזקנותו חזר בו והכריע כגירסא האחרת, וכן נראה מפירוש רש"י ז"ל.

מד: דרב אוזיף דינרי וכו' אתא לקמיה דר' חייא וכו'.

כ' הרש"ש, לכאוי יקשה מדוע לא שאל מקודם בשעה שאוזיף, דהא אסור להלוות סאה בסאה, ואין לומר דדוקא פירות דעבידי דמוקרי וזולי, אבל מטבע דאין דרכה בכך שרי, דהא א"ר יוחנן לקמן [מה]. אסור ללוות דינר בדינר. [א"ה, עיין מש"כ שם בחי' הריטב"א החדשים, והו"ד שם]. וי"ל דהא אם עושהו דמים מותר [כדלקמן עה.], וזה היה ידוע אז מחירו כהרגלו בכ"ה דינרי כסף, ודוקא דינר בדינר דהיינו שהתנה להשיב דינר כמו שהלווה אסור ר' יוחנן. שוב ראיתי להט"ז בסי' קס"ב סק"ג שתיריך כעין זה. ועיין ברשב"א שכ' דמעיקרא הוה פשיטא ליה, כת"ק, [דשרי ביש לו], ולבסוף אסתפקא ליה [אי הלכתא כת"ק או כהלל]. ובתוס' הרא"ש תי', דמתחילה כשלוה סמך ע"ז שאם יתייקרו שתקבל דמים כשעת הלוואה.

מד: למאי נפקא מינה לפדיון הבן וכו'.

כ' בתוס' הרא"ש, וא"ת התורה אמרה חמשת שקלים כסף, ולמה לא נשער בכסף אלא בזהב. [והלא גזיה"כ הוא שיתן חמשת שקלים כסף וכו', והיאך אפשר לפחות משיעור זה לעולם. ל' חי' הריטב"א החדשים]. וי"ל דמסתמא כשקצב המקום שיעור פדיון הבן, תלה הקצבה במטבע החשוב היינו דינר זהב, וקבלה בידיהם דבימי משה היה נמכר דינר זהב בכ"ה דינרי כסף, ומה שכתוב בתורה חמש שקלים כסף, משום דקרא נקט מילתא דפסיקא ולא רצה לכתוב ארבע חומשי דינר זהב, ומו"מ "חמשת שקלים כסף" הוי כאילו נכתב ארבע חומשי דינר זהב.

מד: וטיבעא אפירא לא מחללין.

כ' בחי' הריטב"א החדשים, דוקא אפירא כי האי הוא דלא מחללין, או בכל פרי שאינו ראוי לאכלו בירושלים, אבל דבר שצריך לאכלו בירושלים כגון בהמה טהורה, מחללין, וכדאיתא בקידושין פ' האומר וכו', וכן פירשו בתוס'. ודעת מורי דכי אמרינן דלא מחללין אפירא דדהבא או דכספא חוץ לירושלים, היינו מדרבנן, דאילו מדאורייתא לא אסיר אלא על פירות שיש בהם טורח להוליכם בדרך, כדכתיב [דברים י"ח כ"ד] כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום, אלא דרבנן הוא דגזרו בכל מידי דמיקרי פירא אטו פירא ממש דיקרי. [ולכאוי לפ"ז אף לחלל על מעות הרעות או אנסכא נמי לא מיתסר אלא מדרבנן]. ודוקא היכא דלא חזו למיכל בירושלים כדעת התוס'.

מד: מידי דהוה אכסף לב"ה וכו', אע"ג דכספא לגבי דהבא פירא הוי, לגבי פירא טבעא הוי, זהב נמי לב"ש וכו'.

הקשה הפנ"י, דבלאו הכי ידעינן דמחללין פירות על כסף, דמקרא מלא הוא וצרת הכסף בידך וכו', אלא דבזה י"ל דה"ק, כיון דלב"ה אזלינן בתר חשיבותא, א"כ תקשה ליה קרא גופיה למה צוה לכתחילה לחלל על כסף ולא על זהב שהוא חשוב יותר, אלא על כרחך דלענין תחילת החילול בפירות על מעות לא איכפת לן כ"כ בחשיבות, כיון דסו"ס כסף חשיב מיהא לגבי פירות, א"כ מה"ט גופיה לב"ש לענין זהב נמי, אע"ג דאזלי בתר חורפיה, היינו דוקא בטיבעא לגבי טיבעא, משא"כ בתחילת חילול בפירות על טיבעא וכו'.

משא"כ לפירוש רש"י ז"ל ודאי קשה אמאי איצטריך ליה לאתווי ממתני', ולא מייתי מקרא גופיה, [וכבר הקשה כן המהרש"ל]. ונראה לענ"ד בזה, דלא פסיקא ליה בהך פלוגתא דב"ש וב"ה לענין מעשר בטבעא אטבעא דחדא פירי לגבי חבריה דהוי מדאורייתא, דאפשר לומר דאינו אלא מדרבנן בעלמא, וכדמשמע לישנא דגמ' בסמוך [מה]. דקאמר כיון דלענין מקח וממכר שווהו רבנן כי פירא וכו', והשתא א"ש טובא פירש"י דלא מצי לאתווי קרא דוצרת וכו', דמדאורייתא ודאי שרי לחלל אפי' חד לגבי חבריה, וכ"ש פירות על כסף, ומשו"ה איצטריך רש"י לאתווי וכו' דאפי' מדרבנן נמי עיקר חילול של פירות הוא על כסף.

מד: וחד אמר אף בפירות על דינרין מחלוקת.

כ' הרמב"ן, פירוש דכיון שא"א שלא נחלל עוד הזהב הזה בכסף, שאין אדם [מוציא] [מוציא] ליקח צרכיו בזהב, וגבי כסף איהו הוי פירא, לא מחללינן ביה, דרחמנא אמר "וצרת הכסף" ונתת הכסף", מידי דלא מיתזל ולא מפסיד ביה מעשר, ומשו"ה חשיב כפירא לגביה נפשיה, מפני ששמין אותו בכסף, ואזלינן ביה בתר בסוף, אבל כסף לב"ה אין שמין אותו בזהב, משום חורפיה שאינו צריך לפרטו בזהב לעולם, ומעיקרא טיבעא והשתא טיבעא, והיינו טעמא דפריטי לקמן.

מד: ברש"י ד"ה כילדותיה. דודאי כן קיבלה מרבו ר"מ.

כ' בחכמת מנוח, כלומר א"כ הוה ר"מ והוא בילדותיה שנים, והוא בזקנותו יחיד, ואין דבר יחיד במקום שנים כלום. א"נ משום דקודם רבא אין הלכה כתלמיד במקום הרב, ולכך אמר כילדותיה מסתברא.

מד: בתוד"ה נעשה. ורב דבעי מר' חייא וכו', דשמא הלכה כהלל.

וכ"כ בחי' הריטב"א החדשים בשם י"מ, וכ' עוד וז"ל, ורבינו ז"ל היה אומר דרב קים ליה דהלכתא כרבנן, אלא דהכא מיירי כשקבע לו זמן, וס"ד שלא התירו שם אלא בשלא קבע לו זמן, וכדתנן הלויני עד שיבא בני וכו', אבל אם קבע לו זמן אסור ואע"פ שיש לו, וכדתני רישא לא יאמר לו הלויני עד הגורן, ואמר לו [ר' חייא] דכיון שיש לו, אע"פ שקבע לו זמן מותר, כיון שאינו אלא סאה בסאה, וסבר דרישא דהתם שאמר שלא יאמר לחבירו הלויני עד הגורן, זמן קבע לו, ואפ"ה לא אסרו אלא לפי שאין לו. ולבסוף חזר בו רבינו.

ונראין הדברים בעיני בהיפך, דהא דמספק"ל לרב היינו מפני שלוה סתם ולא קבע זמן וגם לא אמר עד שיבא בני, וקיי"ל דסתם הלוואה שלשים יום, ומיהו דעתו של רב לפרוע ואפי' תוך שלשים יום, וגם יש בני"א שפורעין תוך שלשים יום, ואע"ג דמיעוטא ניהו וכדאיתא פ' השותפין, ומשו"ה מספקא ליה אם חשוב כקובע זמן או כאומר עד שיבא בני, ואמר לו דכיון שיש לו ולוה סתם, נעשה כאומר לו בפירוש עד שיבא בני, אבל בקביעות זמן פשיטא דאסור, דרישא דהתם אפי' ביש לו מיירי.

והגרע"א כ', לענ"ד י"ל דספק דרב היה דדילמא דוקא סאה בסאה מותר ביש לו, כיון דשייך לומר שהמלוה קנה מיד הסאה שביד הלוה, דאם היה רוצה להקנות לו בדרך מקח, היה קונה מדין חליפין אם פירי עבדי חליפין,

ואף אם פירי לא עבדי חליפין, מ"מ יכול לקנות בתורת דמים, דהיינו דהחייטין שהיה לו הם הדמים לקנות על ידיהם החייטין שביד הלוח שהם הפירי, וכיון דמדאורייתא מעות קונות, הוי כמו קנויה להמלוה, משא"כ בדינרי דהוי מטבע לענין דאין נעשה חליפין, וגם בתורת דמים לא שייך, י"ל דלא מהני יש לו.

מד: בתוד"ה למקח וממכר. שאם מכר לו חפץ בכ"ד איסרין וכו'.

כ' הרש"ש, נראה דנקטי כן לרבותא, דאע"ג דמקחו היה בדינר שלם, והול"ל דינר ואמר כ"ד איסרין, דס"ד דדוקא קאמר, קמ"ל. וכ"ש אם היה מקחו באיסר, מחויב ליתן לו אחד מכ"ד בדינר.

מה. ושאני הלואה, כיון דלענין מקח וממכר שויהו רבנן כי פירא וכו'.

כ' הרמב"ן, פי' לגבי כספא, אע"ג דלגבי שאר מיילי טיבעא הוא, כיון דאמור רבנן גבי כספא דאיהו יקיר וזיל ולא כספא, אף לגבי נפשיה פירא הוי משום חומרא דרביה, דהא כיון דאיכא מידי דשיימינן ביה, ע"כ שקל מיניה יפה דינר כסף ושקיל מיניה שוה דינר וטריסית. ואע"ג דגבי חילול גופיה חשבי ליה ב"ש פירא לגבי כספא (מיהו) [מיהא] ליכא למיגזר ביה, דמשום מעשר לא מיחזי להו לאינשי כפירא, כיון דלאו פירא ממש הוא לגבי נפשיה, אלא משום מקח וממכר אסרי ליה.

מה. ושאני הלואה, כיון דלענין מקח וממכר שויהו רבנן כי פירא וכו', לענין הלואה נמי פירא הוי.

הקשה הפנ"י, א"כ למאן דסבר כילדותיה דרב דלענין מקח וממכר כספא לגבי דהבא פירי הוי, וכי נאמר דמה"ט יהא אסור להלוות מטבעות של כסף על של כסף, ואף דבאמת מל' התוס' נאן משמע דאה"נ דהכי הוא, אבל קשה לומר כן, דסתם הלואה הנזכר בכל מקום היינו במטבעות של כסף, כגון סלעים דינרים [לעיל ד:], או מנה לי בידך [לקמן צז:], ולא אשתמיט שום תנא דאסר בכה"ג משום רביה. והנראה בעיני, דהא דאמרין הכא כיון שלענין מקח וממכר וכו' לענין הלואה נמי, לאו מדינא הוא, אלא כעין גזירת חכמים הוא, פירוש דכיון דלגבי כספא אמרו רבנן דהוי פירי משום דאיהו יוקרא וזולא, א"כ סברי אינשי דמה"ט אפי' לגבי נפשיה נמי דהבא פירי הוי וכו', וא"כ אי שרינן להלוות דינר של זהב בשל זהב, אתי נמי להלוות סאה בסאה, דסברי מכדי האי פירי והאי פירי ומאי שנא, משא"כ בדינר של כסף אף למ"ד כילדותיה דרבי דלגבי דהבא פירי הוי, והיינו משום דדהבא חשיב מיניה, אפ"ה לא שייך למיגזר בהו, דכו"ע ידעי דבאפי נפשיה טבעא הוי, דחריפי אינהו ויוצאות בהוצאה תמיד וכו'.

וז"ל המאירי לעיל [מד:]: יש שואלים, אחר שאסרת הלואות דינר זהב בדינר זהב מצד שהוא פרי אצל הכסף אע"פ שהוא מטבע אצל שאר דברים, נמצא שלדעת מי שהיה אומר שהכסף פרי אצל הזהב, והוא דעת ילדותו של רבי, הייתי אסר הלואות דינר כסף בדינר כסף, ואיסור זה מעולם לא היה ולא נברא, ובפירוש אמרו למטה [מה]. דינר של כסף בדינר של כסף מי איכא למ"ד לאו טיבעא הוא, עד שמפני קושיא זו פסקו כדעת הראשונים לומר שהזהב פרי הוא אצל כל דבר, ואילו היה מטבע אצל שום דבר היה מותר בו ללוות דינר בדינר כמו שאמרת בכסף. ומ"מ אין אנו צריכין לכך, שהכסף הכתוב עשאו מטבע, שהרי צוה לפדות בו הקדשות ומעשר שני, והוא הוא שהוזכר לענין הלואה ובאיסור רבית וכדכתובים אם כסף תלוה ואומר נשך כסף וכו', ולא היה בו צד להפקיע שם הלואה ממנו.

מה. אסור ללוות דינר בדינר.

כ' בחי' הריטב"א החדשים, לפום פשטא דלישנא משמע דמשעת הלואה איכא איסורא ללוות סאה בסאה, דאע"ג דאפשר דלא הוי ריביתא, כיון דאפשר דיוקירו ואתי לידי אבק רבית, אסור משעת הלואה, אא"כ עשאן מעות מיד בשעת הלואה. וכן נראה מפירוש"ז ז"ל. וקשיא לי מעובדא דרב דלעיל, דיזיף דינרי מברתיה דר' חייא, ולא שאל לר' חייא כלום אלא לבתר

דאייקור דנרי. לכך פירש מורינו בשם רבותיו דהכא ה"ק, אסור ללוות ולפרוע סאה בסאה קאמר, אבל הלואה גרידתא שריא. ולי נראה דהכא לישנא כפשטיה, וכשהתנה בפירוש שיפרע סאה ואפי' יוקירו, וכדאמרין אסור ללוות דינר בדינר, הא כל שלוח סתם מותר, אלא שאם הוקירו הפירות אסור לתת לו אלא כפי מה שהיה שוה בשעה שלוה, ועובדא דרב מלוה סתם היה כדמוכח מלישנא דלעיל.

ומכאן היה נ"ל קושיא על מה שהיה אומר מורינו דבשום אבק רבית ליכא איסור אלא גבי מלוה, אלא שרבינו מותרין דהכא אסור ללוות ולגבות קאמר.

מה. הפורט סלע של מעשר שני בירושלים, ב"ש אומרים בכל הסלע מעות, וב"ה אומרים וכו'.

כ' הרשב"א [בד"ה הפורט סלע ממעות], והא דתנן נמי וכו', ב"ש לחומרא וב"ה לקולא [ודלא כפירוש"ן], והכי קאמרי, על כרחו בכל הסלע יקח מעות, כדי שיהו מצויות בידו ויוכל להוציאם בכל עת בירושלים, שאילו לא היו מצויות כ"כ, חוששין שמא יותיר וישכח ויוציאם מירושלים. ובתוס' פירשו כדי שלא יתן הכרע אחר שיפרוט החצי השני. וב"ה אומרים אינו חייב לפרוט הכל בפרוטות, דחוששין שמא יעלו חלודה.

מה. לישנא אחרינא וכו' ת"ש הפורט סלע ממעות מעשר שני וכו'.

כ' המהר"ם שי"ף, דאין סברא לומר כיון דנחושת פירי לגבי כספא, לא מיקרי כסף ראשון ולא כסף שני, דהא כיון דמחללין מעשר שני עליו מעיקרא, מיקרי כסף ראשון, וכי הדר מחללין פרוטה על סלעים מיקרי כסף שני.

מה. בתוד"ה לגבי. וא"ת א"כ היכי מוכח לעיל דר' חייא סבר דהבא הוי טיבעא וכו'.

כ' הרש"ש, אולי י"ל דאחר שהוקר ודאי לא מהני מה שהוא טיבעא לגבי נפשיה להחזירו, אבל ללוות לכתחילה שמא יוקיר, הוה ס"ד דמהני.

מה. בתוד"ה בכל הסלע. ועוד י"ל דהכא דוקא יתן בכל הסלע מעות שלא יתעפשו וכו'.

וכ"כ הרמב"ן והרשב"א. וכ' עוד הרשב"א ז"ל, ואע"ג דהפורט קתני דמשמע דרשות קתני, איכא למימר דאה"נ, דאילו לא רצה לפרוט כלל, לא הטריוהו חכמים לפרוט בסלעין, דא"כ אף לכתחילה לא יחלל פירות על הפרוטות, אלא שלא הטריוהו לחזר על הסלעים לעולם, אבל כל שטרח ובא לפרוט, פורט את הכל לב"ש, ולב"ה חציין.

מה. בתוד"ה בכל אשר. וי"ל דלא ממעטין אלא מים ומלח אבל לא פרוטה, דבפרוטה קונה בקר וצאן.

וז"ל הריטב"א החדשים, וי"ל דאה"נ, והכא בתורת טעמא אתא רבא, דכיון דרחמנא אמר ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך, על כרחו צריך להחליף הכסף שהביא לירושלים בפרוטות דמסגי טובא, והן צריכין לקנות דברים קלים שא"א לקנותן בכסף. [א"ה לעיל [מ.]] מבואר דכוזא דחמרא אזיל בששית הזוז, והוא לכא' מעה כסף, וכ"ש בקר וצאן, דחד גדיא מזדבן בתרי זוזי, ועל כרחך דברים קלים דקאמר, לאו בקר וצאן ויין ושכר דכתבי בקרא, אלא שאר מיני מאכל.

מה: א"ר פפא מ"ט דמ"ד אין מטבע נעשה חליפין, משום דדעתיה אצורתא, וצורתא עבידא דבטלא.

כ' הרמב"ן, פירש"י והו"ל כדבר שאינו מסוים. ולפ"ז לא נדע מה טעם אין נקנה בחליפין, דדבר שאינו מסוים נקנה הוא בחליפין, [א"ה, עין בגליוני הש"ס למהר"י ענגיל, דהמחנ"א בהל' קנין חליפין [סי' ג', והו"ד בגליון השו"ע להגרע"א סי' ר"ג ס"א] הביא דבשו"ת מהר"ם ב"ר ברוך [סי' רנ"ז] איתא

דבר שאינו מסוים אינו נקנה בחליפין, והעיר ממש"כ הב"י בשם הר"ן כדברי הרמב"ן [הכא], ור"פ לטעמיה דפריש האי טעמא, וקסבר מעיקרא נקנה בחליפין. ויש לפרש צורתא עבידא דבטלה והו"ל כדבר שאין גופו ממון, דומה לאותיות, ולהאי טעמא אין נעשה חליפין ואין נקנה נמי בחליפין, והאי טעמא לבתר דהדר ביה ר"פ איתמר.

[ועיין ברשב"א שהקשה לפירש"י, היכי ממעטינן לה מדכתיב "ביה" [לקמן מז:], והוצרך רש"י ז"ל לפרש ביה מיעוטא הוא, בו ולא בדבר אחר. ואינו מחוור לי, דאי משום בו ולא בדבר אחר, לא אימעוט מיניה מטבע בפירוש כדאימעוט הנך [דממעט נמי התם], "מנא" לאפוקי מדרב ששת, וכן נמי אינך. ויש לפרש צורתא עבידא דבטלה והוה כדבר שאין גופו ממון וכו', והשתא ממעטינן ליה שפיר מ"ביה", לומר בדבר שקונין ביה, כלומר בדבר שגופו ממון, אבל מטבע לא קנו ביה אלא בצורתיה דדעתיה דאיניש אצורתא, וצורתא כיון דעביד דבטלה לית בה מששא].

ובחי' הריטב"א החדשים כ', משום דדעתיה אצורתא וצורתא עבידא דבטלה, וכדבר שאינו מתקיים חשוב לרב נחמן, דאית ליה פירי לא עבדי חליפין, דלא דמו לנעל דהוי דבר המתקיים, ואף לרב ששת דלא דריש מה נעל כלי, ומכשר פירי בחליפין, אפשר דס"ל דמ"מ דומיא דנעל בעינן שאין ביטול לענינו ושיהא חשיבותו מחמת עצמו.

מה: אי אמר ליה מארנקי חדשה יהבינא לך, לא מצי יהיב ליה מארנקי שנה וכו', מ"ט דא"ל לישנן קא בעינא להו.

כ' הרמב"ן, פירוש וקמ"ל דהאי טענה דלישנן בעינא להו טענה היא, שאע"פ שאין החדשים שוין יותר, יכול לעכב עליו ליתן לו מהם. ור"ח אומר שהישנים טובים יותר, [א"ה, כ"ה לשון הגמ' לפנינו], דאלת"ה פשיטא. והנימוק"י מסיים בה, ודכוותיה במטלטלין, שמי שמשך חפץ מחבירו והתנה עמו ליתן לו כור חטים חדשים, חייב ליתן לו כמו שפסק.

וז"ל חי' הריטב"א החדשים, וכ"ש שאינו יכול לשנות ממטבע למטבע, ואפי' ממטבע שאינו יוצא בעיר למטבע היוצא, דאמר אידך מטבע צריך לי להוליכו לעיר אחרת. מ"ר. ומכאן ראה דבמכר סחורה אינו מורידו לשומא כלל, אלא שנותן לו מעות כמו שהתנה ומאותה מטבע שהתנה, וכדין פועל, וכן בדין, דאנן סהדי שאין זה מוכר מטלטליו וסחורתו על דעת שיקבל קרקע או סובין.

מה: בתוד"ה אין מטבע. וי"ל דמטבע מיקרי שפיר כלי, שראוי לשקול בו משקלות, ועוד וכו'.

וכ"כ הרא"ש בשם ר"ת, ומסיים בה, ולא גרע מבעלי חיים דחשיבי כלי, לפי שעושיין בהן מלאכה. וכ' ע"ז בהגה"א בשם מהרי"ח, ונראה דטלה וכיו"ב שאין ראוי למלאכה, מודה ר"י דלא חשיב כלי. [א"ה, בב"ק, [עט:]] אמרינן דחיובא דטיביחה ומכירה בשה הוי ארבעה ולא חמשה משום שאין בו ביטול מלאכה כשור, והתם בכל צאן איירי. וגם בבהמה גסה בקטנותה אין ראוי למלאכה, כמבואר במתני' דפסחים [נג.]. וע"ז [יד:], והתם נמי מבואר דכל בהמה דקה אינה ראוי למלאכה, וכן בשבורה, ולדברי הגה"א כל אלו אינן כלי לענין חליפין].

וז"ל חי' הריטב"א החדשים, ודאי ר"נ לא בעי כלי ממש, אלא ה"ק, מה נעל דבר המתקיים ככלי, אף כל דבר המתקיים ככלי, למעוטי פירות שאין מתקיימין. ועד"ז כ' המאירי וז"ל, והקנין צריך שיעשה בדבר הקיים, כשם שראוי להיות בלבם להיות המכר או המתנה קיימים. וע"ע בחי' המיוחסים להריטב"א לקמן [מו: בד"ה ולמאי] שכ' דבשר מיקרי פירות, דודאי עביד דמרקב תוך שנה או שנתיים. והרשב"א עירב שני הטעמים וז"ל, לא אפיק ר"נ אלא פירות שאין דומין כלל לנעל, שאין משתמשין בהן, ונרקבין ונפסדין ואינן קיימין כנעל, אבל מטבע כעין נעל הוא, דראוי להשתמש בו לתלותו בצואר הבנות ולשקול בו משקלותיו, ואינו מתפסד כנעל.

מה: בתוד"ה מאי לאו. וא"ת וכי לא ידע סיפא וכו'.

והרמב"ן תי', דקס"ד דמטבע דחריף דעתיה אצורתא, ומשו"ה הכסף אינו קונה את הזהב, ומטבע דלא חריף לאו דעתיה אצורתא, וכלי הוא וקני, והשתא קאמרינן דמסתברא דכל מטבעות שוין דדעתיה אצורתא, שהרי כל מטבע שוה יותר מדמי זהב שבו.

מו. דלית ליה סודר.

כ' בתוס' הרא"ש, מכאן מדקדק ר"ת דקנין מועיל בלא עדים, מדלא משני דאין שם עדים, והא דאמר בחזקת הבתים [מ.]. קנין בפני שנים ואין צריך לומר כתובו, לאו משום שלא יועיל בלא עדים, אלא משום דבעי למימר אצ"ל כתובו נקט בפני שנים וכו'. אבל נראה לי דא"צ ראייה, דמאי שנא קנין חליפין מקנין הגבהה ומשיכה ומסירה וחזקה, דכולהו לא בעו עדים היכא דמודה לו.

וז"ל המאירי בב"ב [שם, ורמזו בדבריו כאן], זה שבארנו במחאה ומודעא והודאה שהן בפני שנים, לא מפחד כפירה הוא אלא שאף אם יודה בכך אינו כלום, ואין המעשה מתקיים אלא בשנים ואפי' למי שמודה לו וכו', מעתה הואיל והקנין שנאוהו עם אלו (או זה), י"ל בו שכל שקנה מחבירו בעד אחד או בלא עדים, אף אם חבירו מודה לו אינו כלום וכו', וכ"כ הגאונים. ומ"מ גדולי הפוסקים והמחברים כתבו שא"צ לעדים מאחר שהודה, ולא איברו סהדי אלא לשקרי וכו'. וגדולי המפרשים מכריעין, שכל שהחפץ שקנו בו ביד הקונה שהוא קנין האמור בתורה, ר"ל שלף איש נעלו ונתן לרעהו, קנה בלא עדים, אבל כל שעדיין הוא ביד המקנה, כגון שקנו בסודר, אינו כלום אלא בעדים, שמאחר שהוא מחזירו אצלו, אם אין עדים אינו אלא מעשה שחוק.

מו. דלית ליה סודר.

כ' בחי' הריטב"א החדשים, פירוש דליכא סודר כלל ואפי' מושאל, דהיינו דאמרינן איכפל תנא לאשמעוין גברא ערטילאי, וש"מ שאילו היה לו סודר מושאל קונין בו, וכשם שקונין אגב קרקע מושאל כדאיתא במס' גיטין [עז:], וטעמא דמילתא, דכיון דסודר ואגב קני ע"מ להקנות הוא, בכל דהו סגי, ואין קפידא למשאיל בדבר זה. וז"ל תור"פ, אינו ר"ל שאין לו סודר כלל, אלא ה"פ, דלית ליה סודר אלא שאול. מכאן משמע דאין קונין בסודר שאול, והיינו טעמא כדאמרינן לעיל [ז.]. האי דתפיס ביה כמאן דפסיק דמי, וכיון שהוא שאול לא מהני כלום, דאין בעל רוצה שיפסקו סודרו. וא"כ צריך ליזהר שלא לעשות קנין בסודר הכלה, דשמא לפעמים שאול הוא, אלא יעשו קנין בסודר העדים.

מו. דלית ליה סודר.

כ' בתוס' הרא"ש, פירש רבינו מאיר דלית ליה סודר לא להאי ולא להאי, דאי אית ליה סודר לאידך, ליקני ליה ביה למ"ד בכליו של קונה, ולמ"ד בכליו של מקנה ליתביה להאי במתנה, כיון דהוא אהובו ורוצה לסייעו להפקיע מעשרו מחומשו. ועוד הקשה, למ"ד פירות עבדי חליפין, ניתב ליה במתנה חד פירא, וליקני ליה המעות בההוא פירא, ולמ"ד בכליו של מקנה יקנה לו המעות בפירות. ותירץ דמצי לאוקומי כמ"ד בפ"ב דקידושין [נ:]. מעשר שני ממון גבוה הוא, ולא מצי קני ביה, כי היכי דאמרינן התם המקדש בו אינה מקודשת.

מו. ונקנינהו נהליה אגב קרקע.

כ' הגראמ"ה, אי קנין אגב דרבנן ולא מהני בדברי תורה, נראה דפריך שיעשה כן לבד הקנאת הפירות, דמחזי כנוכראה, ובדרבנן מהני אגב. [וצ"ב לפו"ר, דלכא"ו כוונתו שיעשה כן אחר הקנאת הפירות, דאי קודם לכן, אכתי בחילול דאורייתא עוסק], וא"כ אדרבה אם יקנה לו גם המעות נמצא דמדרבנן שניהם של חבירו וצריך להוסיף חומשו, ועל כרחק צ"ל שיחזור חבירו ויקנה לו הפירות. ויל"ע].

מו. דלית ליה קרקע.

כ' הרא"ש [סי' ג'], האינדא נהיגי עלמא למיכתב ונתתי לו ד' אמות בחצרי אע"ג דידעינן דלית ליה קרקע. ויש שנותנין טעם לדבר, לפי שאין לך אדם מישראל שאין לו ד' אמות לקברו שם, או בארץ ישראל. וליתא להך טעמא, מדמשני הכא דלית ליה קרקע, [דאי הוה ליה אפי' במקום אחר דלא הגורן, היה יכול להקנות לו בכסף. מיהו זה יש לדחות, דהומ"ל דלית ליה להך כסף דליקני ביה, אלא עיקר סמך קושייתו על ראיות האחרות. פ"ח אות כ'], וכן בפ' חזקת הבתים וכו'.

וז"ל חי' הריטב"א החדשים, מכאן דקדקו שאין ארבע אמות של קבורה ושל ארץ ישראל וסרטיאות ופלטיות מועילות כלום לענין אגב כמו שהיו אומרים מקצת הגאונים ז"ל. והדין אמת כדכתיבנא בפ' חזקת וכדמוכח התם בהדיא, אבל מכאן נ"ל שאינה ראייה, שאפי' היה לזה כמה קרקעות בעלמא, אינן מועילות בזה כיון שאינן בכאן, דבמאי מקנה ליה לקרקע למיקני מטלטלין אגביה, דהא סודר ומעות אין כאן, וכ"ש דלא אפשר בשטר ובחזקה, [א"ה, לכא' טעמא דא"א בשטר, משום דאין יכול לסיימה במיצרים שלה], ואנן הכי פרכינן דליקנינהו ניהליה אגב קרקע שיש לו בכאן שיקנהו בחזקה וכו', ומהדרין דליכא קרקע כאן במקום שעומדים, כנ"ל, ומסייע (ליה) מאי דגרסינן בעיקר נוסחי דליכא ארעא, דליכא סודר, ולא גרסינן דלית ליה.

מו. שמע מינה אין מטבע נעשה חליפין.

כ' בתוס' הרא"ש, ובמה יש להכיר אם נתנו בתורת מטבע או בתורת חליפין, רש"י פ' בתחילת הסוגיא [מה: בד"ה מטבע] אע"ג דמעות אינן קונות, הני מילי כשנתן בתורת דמים כדרך מקח וממכר, אבל נתנם בתורת חליפין, כיון שמשך זה המעות נקנה לו החפץ בכל מקום שהוא. ומשמע מתוך לשונו שפירש בתורת חליפין. ונראה דאפי' בסתם, כיון שנתן לו המטבע כדי להחזיר כדרך שרגילים לעשות בקנין סודר, א"כ ניכר בדעתו שרוצה שיהא בקנין סודר. וה"ר יצחק ב"ר מרדכי פירש, דחליפין היינו כשאומר שהלוקח כך וכך מעות אלו בחפץ זה ושניהם בעין, ונותן לו המעות, אז נקנה החפץ על ידם, אבל כשאומר לו חפץ זה בכך וכך מעות, ובשעת נתינת המעות לא הזכיר קנין החפץ, אז הם דמים ולא חליפין, והביא ראייה וכו'.

מו. בתוד"ה ונקנינהו. וקשה דליקני ליה המעות בהודאה כמו שקנה רב מרי אע"פ שהיינו יודעין שלא היו שלו וכו'.

בח' המיוחסים להריטב"א תי' בשם רבינו משה הכהן, דכי מהני אודיתא, הני מילי בדבר שאינו ברשותו, דלא מצוי הדר ביה, כגון שהודה וישנו ביד אחר, דמהני אודיתא וזכה בה תיכף מי שהקנין בידו בעבור המקבל באותה אודיתא של מקנה, והכא הא לא נפיק מרשותיה של מקנה וכו'. וקשיא לי להאי תירוץ, דא"כ רב פפא אמאי איצטרין לאקנויניהו להנהו זוזי לרב שמואל בר אחא אגב אסיפא דביתא, לקנינהו ניהליה באודיתא, דהא לא הוו ברשותיה. ומשו"ה י"ל בכל הני דמשו"ה אינו רוצה [להקנות באודיתא, כי היכי שימצא חן בעיני המקבל שידעו כל העולם שהוא נותנם, ובהא דר"פ נמי אינו רוצה להקנות באודיתא, שמא יאמר לו אח"כ ששלו הן ולא יחזירם לו עוד, אבל יחזירנהו אגב קרקע דאינו מעיז פניו שיעכבהו אצלו ויאמר ששלו הם, דהא כולי עלמא ידעי דע"מ שיבקשם נתן לו.

והמאירי הביא תי' רבינו משה הכהן, וכ' עוד, ומ"מ עיקר הדברים שבזו לא היה מועיל אא"כ היה כדבריו, ואע"פ שלענין דין היה מועיל וכו', מ"מ לענין פדיון מעשר היאך יועיל אם אינו כן. [ולא אמרינן דדין הפדיון תלוי בדין המומן, וכיון דמהני הודאתו לדינא דממונא ממילא מהני אף להפדיון].

מו. בתוד"ה נעשה. וי"ל דהכא אינו נותן לו אותו מטבע עצמו שלקח וכו', ה"נ דרך מקח וממכר אפי' סאה בסאתים מותר וכו'.

וז"ל הרמב"ן, לעולם יפה דינר וטריסית קתני ולא דינר ממש, ומיהו חנוני נותן לו מעות טבועין, ולא כדאמרינן אידי ואידי בפרוטטות, ואפ"ה לא תיפשוט מינה מטבע נעשה חליפין, דכיון דאית ליה, נעשה כאומר לו הלוני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח ואתן לך בו מפירות שיש לי יפה דינר וטריסית, דהא ודאי שרי כדאמרינן בפ' איזהו נשך, והאי נמי כיון

שאינן עליו צורה, פירא הוא, ופוסק על הפירות הוי, אבל אם היה דינרו של בעה"ב טבוע אסור, דהא רבית קצוצה היא, ואפי' יש לו אסור, ולא אמרו יש לו מותר אלא באבק רבית שהיא מדבריהם.

והרשב"א הביא דבריו, וכ' עוד, ומדברי הראב"ד ז"ל נראה דאפי' במטבע, כל שיש לו, בדרך מקח וממכר כי הא שרי, דהא דקאמרינן הכא הוה ליה הלואה, לאו הלואה ממש קאמר, אלא מכר כעין הלואה, אבל בהלואה ממש ודאי אע"פ שיש לו אסור. [ומדברי תוס' נראה כהראב"ד, דמייירי כשכולם טבועין, אלא דהוי דרך מקח וממכר, כיון שאינו אותו מין מטבע, ומשו"ה שרי ביש לו. כ"כ בהג"ה שבגליון הנימוקין]. ועיין בחי' המיוחסים להריטב"א, שהביא ד' הראב"ד, והקשה אמאי לא אייתי ההוא דפוסק עמו על הגדיש [לקמן עב:], דמייירי במקח וממכר. והניח בצ"ע. ובתוס' הרא"ש הקשה כן ע"ד תוס', ותיירץ, דבפוסק על הגדיש לא שרינן אלא למיפסק עמו כשער הלוקטות, אבל לפוסק שוה שיתא בחמשא לא, כיון דאכתי לית ליה, כי עדיין צריך תיקון, ואי מוזיל גביה כולי האי מיחזי כאגר נטר, אבל כשיש לו בעין אלא שמחוסר ביאת בנו או הבאת מפתח, מותר דרך מקח וממכר אפי' שוה חמשה בארבעה, כמו סאה בסאה דרך הלואה.

ובחי' הריטב"א החדשים הביא ל' רש"י, וכ' ע"ז, לכא' נראה מלשונו דאפי' מעות במעות או חטין בחטין מותר לתת עודף כשיש לו **אם לא קבע לו זמן**, שאין העודף אגר נטר ליה דהלואה, אלא שכר הנאה שאין ללוה לטרוח לחזר אחר בנו ואחר מפתח ומעות שיש לו בביתו, וכן היה אומר רבינו. ובתוס' הקשו דהא מנא ליה לרב אשי, דהא מתני' לא שרי התם אלא סאה בסאה, אבל לא סאה בסאה וקב. לכך פ' בתוס' דלרב אשי לא מייירי אלא בפרוטטות של בעה"ב כדקתני ואני אעלה לך יפה דינר, אבל הוא מעות טבועות קיבל מן השולחני, וכדקתני תן לי בדינר מעות, וא"כ אין כאן הלואה אלא מכר בעלמא שמוכר לו פרוטטות שלו בזול, ואילו משך לאלתר או שהקנה לו בחליפין כראוי פשיטא דשרי, וקמ"ל רב אשי כי אע"פ שלא משך ולא קנה שולחני לאלתר, כיון דדרך מקח וממכר הוא ויש לו, **עשו שאינו זוכה כזוכה**, והתירו בזה כמו שהתירו אפי' בדרך הלואה להלוות סאה בסאה עד שיבא בנו או עד שימצא מפתח.

מו. בתוד"ה שמע מינה. וא"ת והלא יאמר נשרפו חטין בעליה.

הקשה הפנ"י מה ענין קושיא זו לכאן, דלעיל בריש הסוגיא הו"ל להקשות כן. ויש ליישב, משום דלעיל בריש הסוגיא, וכן בההיא דחנוני, איירי הכל במחליף מטבע במטבע, וא"כ לא שייך לומר נשרפו חטין בעליה, כמש"כ תוס' לעיל בפ' המפקיד [מג. בד"ה מאי אריא] משום דכספים אין להם שמירה אלא בקרקע, עיי"ש, אבל הכא דכללא כ"ל כל הנעשה דמים באחר, ולמאי דס"ד דהיינו מטבע היינו דבמטבע קונה כל המטלטלין בתורת חליפין, א"כ מקשו שפיר. [וע"ע מהרש"א ומהר"ם ש"י].

מו: כל הנישום דמים באחר וכו'.

רש"י פ' כל שרגילים לשום אותו כשנותנין אותו דמים באחר, דהיינו כל המטלטלין. והרמב"ן הביאו, וכ' עוד ז"ל, מדברי ר"ח ז"ל נראה שהוא מפרש כל המטלטלין ששמו אותן בדמים והחליפו זה בזה, כיון שמשך זה נתחייב זה בחליפיו, אבל אם לא שמו אותן לא קנה, וכן פסק הלכה, כל המטלטלין קונין זה את זה והוא ששמו כל אחד מהן בפני עצמו בשומא ברורה ובדמים ידועים, שאם לא יעמידו כל אחד מהם בדמים ידועים, לא סמכי ולא מקנו אהדדי. אלו דברי הרב ז"ל. וא"ת היינו חליפין ומקפיד עליהן, [דשו"ט לקמן מז. אי מהני], לא היא, דחליפין ומקפיד עליהן היינו ששמו שזה שוה מנה וזה מקפיד שיהא זה שוה מנה אחר, אבל כאן לא שיהא מקפיד, אלא שיהא נישום כמה שוה.

ותמהני, דהא אסיקנא [קידושין ט:]: בענין קידושי אשה דשיראי לא צריכי שומא, ואע"ג דאשה לא פקיעא בשומא. ואיכא למימר דשאני אשה דניחא לה בכל דהו, וכיון ששוין פרוטה מקודשת, דהא גמרה ומקניא נפשה בגוף השיראין, אבל בחליפין דרכן של בנ"א להקפיד, הלכך יכול לטעון ולומר סבור הייתי ששוה יותר, וכל זמן שלא שומאום לא סמכה דעתייהו. אבל עדיין לא נתברר לי דין זה, ולא ידעתי מנין לו, שאם

ממשנתנו, יש לפרשה כמו שפירשה רש"י ז"ל. [יעו"ש דמייתי סיוע לפיר"ח מהירושלמי].

מז: הכי קאמר ופירי נמי עבדי חליפין.

כ' בחי' הריטב"א החדשים, כלומר כשם שמטבע נעשה חליפין ולא חיישינן לביטול צורתו, כך פירי נמי עבדי חליפין ולא חיישינן למאי דלא מקיימי דומיא דנעל. [א"ה, לכא' אזיל לשיטתיה לעיל בריש סוגיין [מה: בד"ה מ"ט, והו"ד שם] דהאי טעמא דצורתא עבידא דבטלא, היינו דלא הוי דבר המתקיים דומיא דנעל, ושפיר מדמה הכא פירי למטבע, אבל לפירש"י שם דהוי דבר שאינו מוסיים, או להרמב"ן דהוי דבר שאין גופו ממון, לכא' לא דמו פירי ומטבע זה לזה].

מז: תרגמה רב אחא בדינר אנקא ואניגרא וכו'.

פירש"י מחליף כיס מלא דינרי אניקון בכיס מלא של דינרים אניגרא. וכו' ע"ז המהר"ם ש"ף, לכא' היה נראה לומר כי דינרי אניקי בכיס דינרי אניקי ממטבע אחרת כמשמעות הצריכותא. [דלישנא דאי אשמעינן וכו' משמע דקאי אמאי דנקיט רב אחא תרוייהו]. [ועיין בב"י [סי' ר"ג] שהביא סיפא דמילתא דרב אחא, אחד שפסלתו מלכות ואחד שפסלתו מדינה ופירש וז"ל, דלומר דלא שנא פסלתו מלכות ולא שנא פסלתו מדינה אין עליהם דין מטבע. ומשמע דבתרי גונוי איירי כהמהר"ם ש"ף].

מז: ברש"י ד"ה כיצד. [הא']. ומשך את השור ונתחייב לו המעות וכו', שמשכן ואפי' בתורת דמים ע"מ להקנות לו חפץ שלו בדמים.

כ' הרש"ש, והנה רש"י בתחילתו מפרש כאן דכשמכר לו השור היה על דמים, רק אח"כ נתרצה לקחת הפרה בעד דמי השור, וכן פ"י בקידושין [כח: בד"ה כיצד], ובסופו מפרש דבתחילה כשמכר לו השור היה ע"מ שיתן לו הפרה באותן מעות. [יעו"ש עוד]. [ועיין במהר"ם ש"ף שהעיר בזה].

מז: בתוד"ה שמע מינה. י"ל דלא שכיח מילתא שיקנה המעות דרך חליפין וכו'.

עיין במהר"ם שביאר דבריהם, דלא שכיחא מילתא שיתן הלוקח להמוכר כל המעות דהיינו כל דמי שווי המקח ויקנה אותן לו דרך חליפין, משום דדרך סתם חליפין שאינן שוות מעות המקח, ולא שכיח שיתן המוכר חפצו בחליפי מעות שאין שוות המקח וכו', ומילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן.

וז"ל הנימוק"י לקמן [מז: בד"ה גזירה], ומיהו בחליפין א"א לתקן, דבכל ענין איכא למיחש שמא לא יטרח להציל, דאם במשיכת האחד קנוי חליפיו בכל מקום שהוא, א"כ זה שמשך שהכל בידו לא יטרח בעד החפץ להצילו כיון שהוא קנוי לחבירו, ואם לא קנה במשיכת אחד עד שימשוך גם חבירו, נמצא שמה שמשך אינו עדיין שלו, א"כ לא יטרח להציל, ומשום שאין לזה תקנה הניחו על הענין לדין תורה דשלף איש נעלו ונתן לרעהו, דדי במשיכת האחד. אבל בחליפין שע"י קנין סודר וכו'. [כדמסקו תוס'].

מז: חליפין ומקפיד עליהן מאי.

כ' הרמב"ן, אע"ג דאסיקנא דחליפין נינהו, נראה לי שיש לו אונאה הואיל והקפיד עליהן, וכי אמרינן אין אונאה לחליפין, בחליפין שאינו מקפיד עליהן, אבל במקפיד יש לו אונאה. וכן אני אומר במחליף כלי בכלי וראה אותו שיש לו אונאה, ולא אמרו אין לו אלא במי שניכר שאינו מקפיד כגון מכור לי באלו, אבל בכל חליפין דעלמא יש לו אונאה. ויש מי שחולק ואומר לעולם אין אונאה לחליפין. [ועיין בנימוק"י שדקדק מדברי רש"י דלא כהרמב"ן, ואינו ברש"י שלפנינו].

מז: אלא כל חליפין מיקפד קפדי וקנה.

כ' בחי' הריטב"א החדשים, פ"י נקט [כל] למימר, דאפי' לקרקעות בקרקעות קפידא אית בהו מסתמא, ואפ"ה תניא בתוספתא [קידושין

פ"א ה"ו] שיש בהן חליפין, דהכי תניא התם, החליף קרקעות בקרקעות, מטלטלין במטלטלין, או קרקעות במטלטלין מטלטלין בקרקעות, כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין. ומאן דקא בעי בעיין דהכא לא ידע הא מתניתא, א"נ סבר דכולה בדליכא קפידא. ומהדרין דלא מיבעי במטלטלין דאית בהו קפידא, אלא אפי' בקרקעות שאין להם אונאה, איכא קפידא מסתמא, ואפ"ה קנו בחליפין.

מז: דאמר ליה חמור בפרה וטלה, ומשך את הפרה ועדיין לא משך את הטלה, דלא הוה ליה משיכה מעלייתא.

כ' הרשב"א, מפני שאין החמור ראוי ליחלק לא קנו כלל, [שלא עלתה על דעתם להיות שותפים במקח זה, לשונו לקמן בסו"ד], אבל אילו אמר ליה פרה וטלה בכור חטים ומשכה לפרה ולא משכה לטלה, קנה חטים כנגד הפרה, וכדאמרינן בקידושין [כו:]. מכר לו עשר שדות בעשר מדינות, כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן, ואמרינן עלה לא שנו אלא שנתן לו דמי כולן, אבל לא נתן דמי כולן, לא קנה אלא כנגד מעותיו, אלמא אע"פ שהוא מקח אחד, אם החזיק במקצתו ונתן דמיו קנה אותו מקצת, ולא אמרינן כיון שהמקח אחד לא קני לחצאין.

וז"ל חידושי הריטב"א החדשים, שמעינן מהכא שהקונה מטלטלין במקח אחד ומשך מקצתו, לא קנה עד שימשוך הכל, ודמאי למאי דאמרינן בפ' הספינה [פו:]: כור בשלשים אני מוכר לך, יכול לחזור בו אפי' בסאה אחרונה, אא"כ יש שנתות במדה, דהו"ל כל שנתא ושנתא כמכר באפיה נפשיה, ומיהו דוקא בשלא נתן מעות, אבל משך ופרע דמים, ראשון ראשון קנה וכו', והא דשמעתין במי שלא פרע דמים, שעדיין לא משך הלה את החמור, ולא עוד, אלא כל כי האי, אנו סהדי שאין דעתו של זה על חצי חמור ולהשתתף עם חבירו, ועד שיזכה בכל החמור לא גמר והקנה לו וכו'.

מז: רב אמר בכליו של קונה.

והכי קיי"ל. וכו' בחי' הריטב"א החדשים לקמן [מז: בד"ה למיקניא] כליו של קונה ממש לאו דוקא, דה"ה בסודר של עדים או איניש דעלמא, כמו שאנו נוהגים היום, וז"ל חי' המיוחסים להריטב"א [בד"ה בועז], מצאתי בשם רבינו אפרים ז"ל, והאידינא נהוג עלמא למקני בכל שאינו של קונה, כ' גאון ז"ל דקיי"ל דאי תפיס להו מקנה לא מפקינן מיניה, וחזו בתראי דאתו לאנצויי תקינו להו למקני בכלי שאינו של קונה, דלא חציף איניש למיתפס כלי שאינו של קונה, וההוא טעמא דליהוי מקנה קונה אפי' בכלי שאינו של קונה איתיה, דקיי"ל דזכי לאדם שלא בפניו וכו'.

והמאירי כ', זה שבארנו שנהגו עכשיו לקנות בכליו של עדים ולא בכליו של קונה, בזאת ההלכה כ' גאוני המערב טעם הדבר, ממה שנהגו לקנות בשולי הסודר, ויש כח ביד המקנה לחתוך כנף הסודר ולעכבו בידו, שהרי זה מקנה לו, ומפני זה תקנו לקנות בבגד שלא מן הקונה, ולא יהא חצוף כ"כ לחותכו ולפסקו.

מז: הוה מפיק לאפך פולסא דנורא.

כ' בחי' הריטב"א החדשים, פ"י רש"י שהיה מנדה אותו שאומר עליו בוקי סריקי כי הני. ובתוס' הקשו, דמשום הא לא הוי בר נידוי. לכך פירשו שהיה משיב לך תשובות, כדאמרינן התם [חולין קלז:]: והוה נפקין מפומיה זקוקין דנורא.

מז: מי נתן למי, בועז נתן לגואל.

כ' בחי' המיוחסים להריטב"א, הא לא משמע מקרא, אלא סברא הוא כדאמר לעיל לרב, אבל מילתא דר' יהודה דאמר גואל נתן לבעז משמע מקרא, דכתיב ויאמר הגואל לבעז קנה לך וישלוף נעלו, דמשמע שהגואל הוא המקנה נתן המנעל לבעז וא"ל שעל ידו יקנה הקרקע.

מז: לאפוקי חצי רמון וחצי אגוז דלא.

כ' בחידושי הריטב"א החדשים, והא דלא קאמר חצי כלי, משום דחצי כלי כיון שראוי לכלי ולעשותו חשוב קונין בו, שכן לפעמים עושין מן הגדול קטן ומן הקטן גדול, משא"כ בחצי רמון.

מז. בתוד"ה רב הונא. ולעיל ה"פ והני דמים כיון דלא שכיחי כחליפין דמו.

וז"ל הרשב"א לעיל, לאו למימר דמדין חליפין קני, דדמים נינהו, כדאמר בסמוך דמים ואין מקפיד עליהן הא קאמרינן דקני, ומדר' יוחנן הוא דקנו כדאיתא במסקנא, אלא משום דקיי"ל דחליפין קנו ודמים לא קנו, אמרינן הכא דדמים כאלו קונין כמו שהחליפין דעלמא קונין, וכענין שאמרו לעיל [מז:]: יש דמים שהם כחליפין.

מז. בתוד"ה בכליו. דוקא בכליו של מקנה וכו', דהא מקרא יליף לקמן וכו'.

וז"ל חי' הריטב"א החדשים, [אהא דמפרש טעמא דלוי בההיא הנאה דקא מקבל מיניה גמר ואקני ליה], הקשו בתוס', דא"כ הוה לן למימר דוקא כשהקונה אדם חשוב, כדאמרינן בפ"ק דקידושין [ז.]. גבי קידושי אשה, הילך מנה ואקדש אני לך מקודשת, ואוקימנא באדם חשוב, ועוד דא"כ אמאי שאני לן בחליפין בין כלי או פירות או מטבע, ועוד דא"כ ללוי כ"ש שקונין בכליו של קונה, [א"ה, בתור"פ כאן הביא ד"א כן], והא לא משמע בסוגיין. ותירצו דודאי עיקרא דמילתא גזיה"כ היא בין לרב בין ללוי כדתניא בסמוך, אלא דכל חד וחד יהיב טעמא קצת לקרא, ומיהו לא פליג קרא בין אדם חשוב לשאינו חשוב, ובעינן נמי כליו.

וז"ל הר"ן בקידושין [שם], ואיכא למידק, דהא בפ' הזהב פליגי רב ולוי גבי חליפין במה קונין, דלוי אמר בכליו של מקנה משום דבההיא הנאה דמקבל מתנה ממנו גמר ומקנה, ורב אמר בכליו של קונה דוקא ולא בשל מקנה, ולפום סוגיין ללוי קשיא ולרב קשיא, ללוי קשיא, דהכא אמרינן דדוקא באדם חשוב איכא הנאה כי מקבל מינה מתנה, אבל בסתם אינשי לא, ואילו לוי קאמר בדכולהו אינשי קונין בכליו של מקנה, ולרב נמי קשיא, דאילו איהו אמר דדוקא בכליו של קונה, אבל בשל מקנה לא, ואפי' הוא חשוב, ואילו הכא מסקינן דבאדם חשוב קונין אפי' בשל מקנה משום טעם דבההיא הנאה וכו'.

איכא למימר, דלוי אמר לך דנהי דבכו"ע איכא למימר דבההיא הנאה דמקבל מיניה מתנה גמר ומקני, ואפי' היכא דלאו אדם חשוב הוא, היינו משום דאע"ג דההיא הנאה לא שויא פרוטה, אפי' לגבי שאר קנינין מהניא מדין חליפין, דהא קיי"ל דקונין בכלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה, אבל גבי אשה בדפחות משוה פרוטה לא מקניא נפשה, דזוקא באדם חשוב דהנאה דיליה שויא פרוטה ומקניא אשה בה מדין דמים, אבל באדם שאינו חשוב דלא שויא הנאה דיליה פרוטה, א"א שתקנה בה אשה, לא מתורת דמים ולא מתורת חליפין.

ולרב נמי לא קשיא, דאמר לך רב דכי אמרינן באדם חשוב דכי מקבל מתנה מקריא הנאה, ה"מ כשמקבל מתנה גמורה, אבל כשאינו מקבל אלא ע"מ להחזיר, אין הנותן מתחשב בשביל כך, ומשום דסתם חליפי סודר ע"מ להחזיר נינהו, משו"ה דוקא בכליו של קונה אבל בכליו של מקנה לא. [ולוי סבר דאיכא הנאה אף בכה"ג. או שמא ס"ל דסתם סודר לאו ע"מ להחזיר הוא, וכדאמר רב אשי בנדדים [מח:]: מאן לימא לן דסודרא אי תפיס ליה לא מתפיס. ועיין בפיר"ח כאן שהביא ראה דהלכה כרב, מדאמרינן בנדדים דסודרא קני ע"מ להקנות הוא, ומשמע דבהא גופא פליגי רב ולוי. ויל"ע].

מז. בתוד"ה קונים בכלי. וכן נתינת תרומה, דחטה אחת פוטרת את הכרי.

ובתוס' רי"ד בקידושין [נח:]: כ', ראיתי מקשים והא תתן לי כתיב, ובעינן כדי נתינה כדדרשינן גבי ראשית הגז. ונ"ל לתרץ, דבודאי מצוה ליתן לו דבר חשוב וכו', וה"נ בשלהי פאה [פ"ח מ"ה] אין פוחתין לעניים בגורן וכו' עד מדה זו אמורה בכהנים ובלוים ובישראל, פירוש, גם כשמחלק תרומה בגורן לכהנים או ראשון ללוים, אל יפחות לכל אחד מחצי קב שיהא בו כדי נתינה, אבל מיהו אע"פ שמצותו בכך, אם אינו רוצה לקיים מצוה זו ותנם חטה אחת מכל הכרי, ניתקן ויצא מידי טבלו, אלא שלא קיים מצות נתינה. והמל"מ [פ"ו מהל' מתנות עניים ה"ז, בד"ה אחר שכתבת] הביא דבריו, וכ' ע"ז דשיעורא דתרי ממאה בעין בינונית שהוא שיעורא דרבנן, לא בא לפחות משיעורא דכדי נתינה, דאם בתרי ממאה לא יהיה כדי נתינה פשיטא דצריך להוסיף כדי לקיים מצות נתינה. ועיין דמסיק דבתוספתא [פ"ד דפאה ה"ב] אמרינן דבמתנות כהונה ולוייה נותן כל

שהוא ואינו חושש, דדוקא במתנות עניים דכתיב "ושבעו" נאמר שיעור זה. [והו"ד בקיצור במהרצ"ח כאן, יעו"ש].

מז: למעוטי איסורי הנאה.

כ' בהגהות פור"י, [אי] למעוטי דלא ליקני לכתחילה, לכאן מילתא דפשיטא היא, אלא איצטרך למעוטי דאם קנו בדבר שאסור בהנאה לא קני, אע"ג דקיי"ל דמקח שנעשה באיסור קני.

מז: וחכמים אומרים אין מחללין.

כ' המאירי, מעשר שני אין מחללין אותו על אסימון, אלא בכסף מפותח או בצורה או בכתב, ואם פדה באסימון לא עשה כלום שנא' וצרת הכסף, כסף שיש עליו צורה, והאסימון הוא כסף שאינו טבוע לא בצורה ולא בכתב וכו'. וי"מ שיש בו צורה שוקעת כמו שביארנו במשנתנו. [וז"ל שם, וי"מ באסימון דפוס העשוי לעשות המטבע עליו, וצורתו שוקעת כדי להיותה בולטת במטבע]. [ויל"ע לפי קמא, אי פליג וס"ל דגם בצורה שוקעת מקרי כסף צורה לחלל עליו מעשר שני].

מז: א"ר יוחנן דבר תורה מעות קונות.

כ' הרמב"ן ז"ל, כתב רבינו בהלכות, גופו קונה בכסף, ממונו לא כ"ש, וכ"כ ר"ח ז"ל, וק"ו זה מפורש הוא בגמ' בכורות בפ"ב [ג.], אבל לא לענין דבריהם, שא"כ יהו המטלטלים נקנים בשטר מק"ו. וי"ל מטלטלי כיון דלאו בני שטרא נינהו, שאין אדם יכול לסיימן, ואין דרך קנייתם בשטר, אע"פ שסיים לא קנה. ומיהו איכא למיפרך גוי מישראל יוכיח, דגופו בכסף וממונו במשיכה, דלר' יוחנן משיכה קונה בגוי ולא מעות, ובגמ' בבכורות אפרין ליה ההוא ק"ו דגופו קונה בכסף ממונו לא כ"ש בכה"ג. ורש"י ז"ל פירש [לעיל מז: בד"ה סבר לה] כדאשכחן גבי קונה מן ההקדש שאמרה תורה ונתן הכסף וקם לו. ואינו מחזור, דמהקדש לא גמרינן הדיוט. [ול' חי' הריטב"א החדשים, ולא נהירא, דההיא לטיבותא דהקדש היא כדאיתא בפ"ק דקידושין [כט.], דלא ילפינן הדיוט מהקדש], ועוד דאימעיט ליה הקדש מהכא, שהרי אינו בתורת אונאה. אלא עיקר משמעותא דקרא בכסף הוא, דכתיב "או קנה", ודרך קניה בכסף. [ול' הרשב"א, מסברא קאמר, לפי שרוב הקנינין נעשין בכסף, וז"ל חי' הריטב"א החדשים, דטעמא משום דרוב קנינים בכסף, וכן סתם לשון קנין האמור גבי קרקעות ועבדים וקדושי אשה]. והיינו דלא אמרינן הכא מ"ט דר' יוחנן כדאמרינן מ"ט דר"ל, משום דר' יוחנן לא ק"ו ולא קרא דריש, אלא סתם קנין במעות קאמר.

מז: א"ר יוחנן דבר תורה מעות קונות.

הקשה בחי' הריטב"א החדשים, לר' יוחנן מתנת מטלטלין דליכא מעות במה תקנה. תירצו בתוס', דמודה ר' יוחנן במתנה כיון דליכא מעות קונה במשיכה. והרמב"ן אומר דאף מתנה אינה נקנית אלא בחליפין או בחצירו, או באגב דכתיב [דה"ב, כ"א, ג'] ויתן להם אביהם מתנות רבות וגו' עם ערי מצורות ביהודה.

מז: גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעליה.

כ' הרמב"ן, ושכירות מקום שקונה אפי' בחצר שהמוכר דר בה, משום דלא פלוג רבנן בחצרו, וסתם חצרו הוא דר בה ולא מוכר, ואין לחוש שמא יאמר נשרפו חטיך. וז"ל חי' הריטב"א החדשים, וא"ת וכשהוא קונה בחליפי סודר, או בחצר כגון שכירות מקום, או באגב, מאי תקון רבנן, דהאי מצי למימר ליה נשרפו חטיך בעליה. וי"ל שלא תקנו חכמים אלא כשהכסף והפירות ביד המוכר, שהלוקח האמין בו הכל וסמך כסבור שיטרח ויציל, אבל באידך שלא נתן לו כספו, מן הסתם לא היה לו לסמוך על המוכר, ותו לא פלוג רבנן אפי' היכא שנתן לו כספו.

מז: סוף סוף מאן דשדא דליקה בעי שלומי, אלא גזירה שמא תפול דליקה באונס.

וז"ל חי' הריטב"א החדשים, קס"ד דנשרפו חטיך בפשיעה קאמר, ולהכי פרכינן ולא שלומי בעי, [כגו' הר"ף והרא"ש, ור"ל המוכר], דהא לא סגיא שלא יהא בהם מוכר כשומר חנם, כיון דברשותו הם ולקחם ממנו.

ומהדרין שמא יאמר לו נשרפו חטיף באונס, ולא אונס ממש, אלא כעין אונס דהיינו גניבה ואבידה, וכלפי שהיו סבורים דנפטר בפשיעה נקט הכא אונס.

מז: וריש לקיש אמר משיכה מפורשת מן התורה.

הקשה בחי' הריטב"א החדשים, כיון דלכו"ע מעות אינן קונות מדרבנן ובעי משיכה, מה לי אם הוא מדאורייתא או מדרבנן, וי"ל דנפק"מ היכא דהויא מילתא דלא שכיחא, דלר' יוחנן מעות קונות כדאיתא לעיל [מו: מז]. [א"ה, ה"ג הומ"ל דנפק"מ לההיא דחולין [פג]. דמי שנתן דינר לטבח לקנות בשר בשורו, דבארבעה פרקים בשנה העמידו חכמים דבריהם על דין תורה וקנה. ועיין בחו"מ [סי' קצ"ט ס"ג] שהביא הרמ"א דעת מהרי"ל דה"ה הנותן מעות על יין לקידוש בערב שבת, דהעמידו על דין תורה בקניית מצוה, ובפמ"ג [סי' תרנ"ו א"א סק"א] כ' דה"ה אתרוג, והו"ד בביאה"ל שם]. ורש"י פי' לקמן [מח. בד"ה קאי] דנפק"מ לענין קידושין, דלר' יוחנן כיון דמעות קונות מן התורה, אם קידש בהם מוכר את האשה מקודשת, ולר"ל אינה מקודשת. ואינו מחוור, דכיון דמדרבנן אינן קונות, הפקר ב"ד הפקר, ואף לר' יוחנן אינה מקודשת, למאן דאמר דלית ליה למוכר רשותא להנפיקינן.

ועיין בפנ"י שהקשה כן ע"ד רש"י מדנפשיה, וכ' ליישב, דלר' יוחנן כיון דהוי קנין גמור מדאורייתא, נהי שתקנו חכמים שיכול לחזור בו אם יקבל מי שפרע, מ"מ כל כמה דלא קיבל עליו מי שפרע המעות ברשות מוכר קיימי ויכול להשתמש בהם ולהוציאם, שהרי נגמור המקח ביניהם ע"פ קנין המועיל, ואם יחזור בו הלוקח אח"כ, מילתא אחריתא היא, ויכול המוכר ליתן לו מעות אחרים תחתיהם, כמש"כ הרי"ף ז"ל בשם רב האי גאון דמח"ט מיחייב המוכר באחריות הדמים וכו', וא"כ ה"נ לענין קידושין הו"ל שפיר דידיה כיון דלהוצאה ניתנו, משא"כ אליבא דר"ל שסבר מעות אינו קונה כלל לא מדאורייתא ולא מדרבנן, ומה שעומד במי שפרע היינו משום דברים שהביאו לידי מעשה כפירש"י ז"ל, והיינו דמחמת נתינת המעות סומך המוכר על הדברים של הלוקח שאינן דברי שחוק, ויעמוד בדיבורו לגמור המקח ע"י משיכה, אבל נראה ברור דלר"ל כיון דאין מעות קונה כלל אסור המוכר להשתמש בדמים והו"ל כפקדון גביה, ומה"ט לא הו"ל קידושין.

מז: כדרך שתקנו משיכה במוכרין כך תקנו משיכה בלקוחות.

כ' הרמב"ן, כלומר שהשוו חכמים מדותיהן שלא תהא יד אחד מהן על העליונה, וכ"ש דכי אמרת דלוקח יוכל לחזור בו דמסר מוכר נפשיה וטרח ומציל כדי שלא יחזור בו אם נשרפו, ומי ששאל למה לא אמרו חכמים שיהא לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר, [ויטרח המוכר להציל כדי שלא יחזור בו לוקח וכו'ל], אין מקום לשאלתו, יציבא בארעא וגירא בשמי שמיא, שהמוכר שהכסף והפירות בידו אינו יכול לחזור בו, והלוקח יכול לחזור בו, אלא אדרבה עיקר חזרה במוכר נתקנה, ולוקח אינו יכול לחזור בו אלא מפני שרצו חכמים להשוות מדותיהם.

מז: אי אמרת בשלמא מעות קונות, משום הכי קאי באבל וכו'.

כ' הרשב"א, משמע שאין מוסרין אותו למי שפרע אלא כשקנה דבר תורה, אבל כל היכא דמדינא לא קנה, אף למי שפרע אין מוסרין אותו, והא דאהדרין דברים ומעות קאי באבל, לר"ל הוא דאמר הכי, אבל לר' יוחנן לא הוי טעמא אלא משום דמעוה קונות, ואנן כר' יוחנן סבירא לן, וה"נ משמע מדגרסי' בירושלמי וכו'. ומיהו איכא למידק מהא דאמרין לקמן בפ' איזהו נשך [עד]. האי סיטומתא קניא למאי הלכתא, רב חביבא אמר למיקנא ממש, ורבנן אמרי לקבולי עליה מי שפרע, אלמא אע"ג דמדינא לא קניא מוסרין אותו למי שפרע וכו'. [יעו"ש שהאריך, והניח הך קושיא בצ"ע].

מז: בתוד"ה נשרפו. אי משיכה לבדה לא תקנה, יאמר לוקח למוכר נשרפו חטיף בעלייה.

כ' הגרע"א, לכאור' קשה לי, (לרש"י) [לר"ש] כי היכי דבקנין מעות העמידו על דבר תורה דהלוקח אינו יכול לחזור כיון דהכסף ביד מוכר ידו על העליונה, והמוכר יטרח ויציל משום ריוח יוקרא, ה"ג בקנין משיכה דמדאורייתא לא קני רק דחז"ל תקנו דליקני, לוקמי על דבר תורה לגבי לוקח דהכסף הוא בידו דיהא הוא יכול לחזור, ואעפ"כ יציל מחמת ריוח יוקרא.

ואפשר לומר, דבאמת אינו מהראוי לחלק בתקנתא שיהא קנוי לאחד ולשני לא, אלא דהטעם דבמעוה אין הלוקח יכול לחזור, דגם זה הוא מאלם התקנה, דאם היה גם הלוקח יכול לחזור, לא היה המוכר טרח כ"כ ומציל, דמחשש שיחזור הלוקח לא מסתפי כ"כ, כיון דאחר השריפה שלא יהיה עוד בעולם אינו יכול לחזור, כמשמעוה ל' רש"י ז"ל בשמעתי, וזהו שיטת בעל המאור, וזה חשש רחוק שיבא הלוקח בשעת התחלת השריפה לחזור, ועיקר מה שיטרח מציל מחמת ריוח יוקרא, וזהו רק אם אין הלוקח יכול לחזור, דהוי לגבי מוכר קרוב לשכר ורחוק להפסד, דהרי בזול אינו יכול הלוקח לחזור, אבל אי היה הדין דגם הלוקח יכול לחזור, לא היה המוכר טרח ומציל מחמת ריוח יוקר, דכמו שיש צד ריוח ביוקר, ה"ג יש הפסד בזול, דיחזור הלוקח.

ואולם לשיטת הרמב"ן וסייעתו דאף לאחר שנאנס ויכול הלוקח לחזור לרבנן דר"ש, א"כ פשיטא דאם הלוקח יכול לחזור דצריך המוכר לטרוח ולהציל, ועל כרחק הא דלר"ש אין הלוקח יכול לחזור, היינו דלא היו צריכים חז"ל לתקן כ"כ, וכל מה שיכולים לעמוד על דברי תורה העמידו, והאלימו כח המוכר כיון דהכסף בידו, א"כ יקשה כנ"ל, דא"כ במשיכה אמאי עקרו לגמרי הדברי תורה, ולא העמידו על דברי תורה דהלוקח יכול לחזור.

ואפשר לומר דבמשיכה א"א לתקן כן, דמיד שיהא הדין דהמוכר אינו יכול לחזור, ממילא גמר ומקני, ויצאו החטין מרשותו, דהא אינו יכול לחזור, וממילא נתחייב הלוקח בדמיו, דעיקר חיוב הדמים על מה שהמוכר מוציא החטים מרשותו, ומקנה אותם לו, וא"כ לא היה שייך כלל לומר דהלוקח יכול לחזור, דמ"מ כבר נתחייב בדמים על הקנאת המוכר, משא"כ גבי מעוה, דאין המוכר נתחייב בחטים על מה שהוציא זה המעות מרשותו, דאין על המוכר שום התחייבות, אלא דהחטים נקנו לו בעד המעות דמעוה קונות, בזה שייך לומר דאף דהלוקח אינו יוכל לתבוע מעותיו מ"מ המוכר יוכל לחזור, דחז"ל אמרו דלא נקנה החטים בעד המעות.

מז: בתוד"ה אי אמרת בשלמא. ור"ת מפרש דאם נשרפו יכול הלוקח לחזור אפי' לר"ש וכו'.

וכ' ע"ז בתור"פ, א"כ אשכחן שפיר חזרה גבי לוקח [היכא] דנשרפו, וא"כ הו"ל גם כי הו"ו בעין דמצוי הלוקח נמי הדר ביה, כי היכי דבמוכר אמרינן דמצוי למהדר ביה. וכ"ת הא דלוקח יוכל לחזור בו כי נשרפו היינו משום דאוקמה ברשות מוכר לגמרי בין לענין יוקר בין לענין פסידא, מ"מ קשה דמה סברא הו"ל דלא יוכל הלוקח לחזור בו כשהם בעין, סו"ס כיון דאוקמה ברשותיה דמוכר לכל דבר בין לענין יוקרא בין לענין פסידא, א"כ אין ללוקח שום קנייה, ואמאי לא יוכל לחזור בהם כשהן בעין.

ותירץ מורי שיחי' דלק"מ, דהענין כך הוא, דלוקח בא לקנות הפירות כדי שלא יוכל המוכר לחזור בו, והמוכר בא לקנות המעות כדי שלא יוכל הלוקח לחזור בו, וכיון דמעוה קונות מן התורה, א"כ בדין י"ל דהמכר נגמור לגמרי והלוקח קונה הפירות והמוכר קונה המעות, אמנם הוצרכו חכמים לתקן שלא יהא הלוקח קונה את הפירות והמוכר יוכל לחזור בו, כדי שע"י כך יטרח ויציל כשתפול עליהם הדליקה, וא"כ הו"ו להו הפירות ברשות המוכר לגמרי, אבל לענין קנין שני לא הוצרכו לתקן, וא"כ כשהלוקח תובע מעותיו ורוצה לחזור בו, ודאי לא יוכל לחזור בו, כיון שהם ביד המוכר והוא רוצה לקיים מקחו, דהמכר מכר לגמרי לענין זה.